

Հաստատված է
ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի
գիտական խորհրդի 2017 թվականի հունվարի 31-ի նիստում
(արձանագրություն N 1)

Հաստատված է
ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնի
գիտական խորհրդի 2017 թվականի հունվարի 30-ի թիվ 103 նիստում

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ՀԵՌԱՎԱՐ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ (ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ) ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ

I. ՀԵՌԱՎԱՐ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՌԿԱ ՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Հայաստանի Հանրապետությունում 2016թ. սեպտեմբերի դրությամբ գործում են բարձրագույն և հետբուհական կրթական ծրագրեր իրականացնող հետևյալ հաստատությունները.

- 1) ՀՀ պետական բուհեր – 22,
- 2) Միջպետական պայմանագրերով և պետության մասնակցությամբ արտերկրների բուհեր – 5,
- 3) ՀՀ պետական բուհերի մասնաճյուղեր – 18,
- 4) Արտերկրի պետական և ոչ պետական բուհերի մասնաճյուղեր – 8,
- 5) ՀՀ ոչ պետական բուհեր – 29:

Թեև ՀՀ կառավարության 2010 թվականի փետրվարի 11-ի N 124-Ն որոշմամբ հաստատվել է «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների հեռավար (դիստանցիոն) ձևով ուսուցման կարգը», ինչպես նաև ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2010 թվականի օգոստոսի 27-ի N 1348-Ա/Բ հրամանով հաստատվել է «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների հեռավար (դիստանցիոն) ձևով ուսուցման կազմակերպման մեթոդական ուղեցույցը», սակայն 2016թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ հանրապետությունում գործող ոչ մի բուհի կամ մասնաճյուղի որևէ մասնագիտության գծով հեռավար ուսուցման կազմակերպման թույլտվություն (լիցենզիա) դեռևս չէր տրվել: Չեն սահմանվել նաև այն պահանջները, որոնց առկայության և բավարար լինելու դեպքում միայն կարող է տրամադրվել հեռավար ուսուցման կազմակերպման լիցենզիա: Այդ ուղղությամբ որևէ փոփոխություն կամ լրացում չի կատարվել ինչպես ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված կրթական ծրագրերի իրականացման լիցենզավորման կարգերում, այնպես էլ բարձրագույն կրթության գործող պետական կրթական չափորոշիչներում:

2016 թվականի վերջին ամիսներին հանրապետությունում կազմակերպվում են հեռավար փորձնական դասընթացներ՝ միայն հանրակրթական դպրոցների մասնակցությամբ:

II. ՀԵՌԱՎԱՐ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հեռավար ուսուցման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է որակյալ, զանգվածային և անհատականացված կրթության ապահովմամբ: Տնտեսական և կազմակերպչական տեսակետից գոյություն ունեցող ուսուցման ձևերը թույլ չեն տալիս գործնականորեն իրագործել այդ, սակայն հեռավար ուսուցումը, որը հիմնված է տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների լայնածավալ կիրառման վրա, լուծում է այդ խնդիրը: Հեռավար ուսուցումը կրթություն ստանալու որակապես նոր ձև է, որն առաջացել է XX դարի վերջում՝ շնորհիվ տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների: Գիտական տեսակետից կրթություն ստանալու այս ձևն ավելի ընդհանուր է, քան հեռակա կրթությունը: Ավելի ճիշտ կլինի ընդունել, որ դա չի համարվում հեռակա ուսուցման կատարելագործված ձև:

Հեռավար ուսուցումը համակարգված ուսուցման ձև է, երբ անմիջական և ոչ անմիջական ուսուցման գործընթացը սովորողի և դասախոսի միջև իրականացվում է հիմնականում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և հեռահաղորդակցության միջոցներով:

Հեռավար ուսուցման նպատակն է՝ բարձրագույն մասնագիտական կրթական հաստատությունների սովորողներին հնարավորություն ընձեռել յուրացնելու հիմնական և լրացուցիչ մասնագիտական կրթական ծրագրեր անմիջապես բնակության կամ ժամանակավոր գտնվելու վայրում:

Ռադիոյի և հեռուստատեսության հայտնվելը փոփոխություն մտցրեց հեռավար ուսուցման մեթոդների մեջ: Դա բեկումնային պահ էր, երբ ուսուցման լսարանը հարյուրապատիկ մեծացավ: Շատերին հայտնի են ուսումնական հեռուստահաղորդումները, որոնք եթեր դուրս եկան 50-ական թվականներին: Սակայն այստեղ կար մեկ էական թերություն՝ սովորողը չունեւր հետադարձ կապի հնարավորություն:

Հեռավար ուսուցման զարգացման հիմնական փուլը մասնագետների մեծ մասը կապում է 1969 թվականին բացված՝ աշխարհում առաջին հեռավար ուսուցման համալսարանի՝ Մեծ Բրիտանիայի Բաց համալսարանի հիմնադրման հետ, որը հռչակեց բաց կրթության դարաշրջանը և հանդիսացավ տարբեր երկրներում մի շարք բաց համալսարանների հիմնադրման շարժառիթ դարձավ, զգալի թափ հաղորդելով հեռավար ուսուցման տեսական և գործնական հիմքերի զարգացմանը: Համալսարանի անվանումը բացատրվում էլ նրա մատչելիությամբ, ինչը պայմանավորված է ոչ բարձր գնով և լսարանային պարապմունքներին ոչ այնքան հաճախ այցելելու անհրաժեշտությամբ:

1969թ. հունիսին հրապարակվեց Թագավորական Խարտիա Մեծ Բրիտանիայի Բաց համալսարանի ստեղծման մասին: Որպես անկախ և ինքնավար համալսարանի, այն գիտական աստիճաններ շնորհելու իրավունք ուներ: Այդ որոշումն աննախադեպ էր Մեծ Բրիտանիայի պատմության մեջ, որտեղ գիտական աստիճանի շնորհումը խիստ սահմանափակ էր: Այդ իրավունքը որպես հատուկ Թագավորական Խարտիա տրվում էր այն բուհերին, որոնք տարիների ընթացքում ապահովում էին դասավանդման բարձր որակ և քննությունների նկատմամբ բարձր պահանջներ: Այդ Խարտիան Մեծ Բրիտանիայի Բաց համալսարանի համար հիմնադրման պահից յուրահատուկ կարգավիճակ ապահովեց: Պահպանողական Մեծ Բրիտանիայի համար, որտեղ այդ իրավունքը տրվում էր միայն լավագույն դասական բուհերին, այդպիսի որոշումը պատմական էր: Այդ պահից սկսած, ըստ

ավանդույթի, համալսարանի պատվավոր ռեկտոր է համարվում խորհրդարանի նախագահը, իսկ Բաց համալսարանը դառնում է հեռավար ուսուցման համաշխարհային առաջատարը՝ երկար տարիների ընթացքում հաստատելով դա իր գործունեությամբ:

Նշենք, որ հենց Մեծ Բրիտանիայում Բաց Համալսարանի հիմնադրվելուց հետո ամբողջ աշխարհում նկատվեց ոչ ավանդական համալսարանների թվի բուռն աճ: Նմանատիպ համալսարաններ հիմնադրվեցին Ավստրալիայում, Գերմանիայում (ԳՖՀ), Իսրայելում, Հնդկաստանում, Իսպանիայում, Կանադայում, Նիդերլանդներում, Պակիստանում, ԱՄՆ-ում և այլ երկրներում: Ընդամենը տասնհինգ տարվա ընթացքում աշխարհի տարբեր երկրներում (Եվրոպա, Ասիա, Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկա, Աֆրիկա, Ավստրալիա) ստեղծվեցին մոտ 200 ոչ ավանդական համալսարաններ:

Հեռավար համալսարանների թվի աճը հանգեցրեց նրան, որ 70-80-ական թվականներին առկա ուսուցման բաժիններում սովորողների թվի աճը ավելի պակաս էր, քան հիմնական աշխատանքից չկտրված սովորողներինը:

Միայն Մեծ Բրիտանիայում հեռավար ուսուցմամբ սովորողների թվի միջին տարեկան աճը կազմել է 10,8%, իսկ առկա ուսուցմամբ սովորողներինը՝ միայն 2,3%:

Սակայն Մեծ Բրիտանիայի փորձը միակը չէր հեռավար ուսուցման կատարելագործման հարցում: ԱՄՆ-ի հեռավար ուսուցման զարգացման ռազմավարությունը, որը գրականության մեջ անվանվում է «ամերիկական» կամ «հեռարձակման» մոդել, ի տարբերություն «բրիտանականի» կամ «թղթակցականի», կիրառություն է գտել մի շարք երկրներում: Եվրոպայում առավել վառ օրինակ է հեռավար ուսուցման ֆրանսիական ազգային կենտրոնը: Իսկ, օրինակ, Չինաստանում հեռուստատեսության բազայի վրա 80-ականների սկզբին գերակշռում էր հեռարձակվող մոդելը:

Այդ շարքին է դասվում նաև ռուսական կրթական «չորրորդ» ալիքի փորձը: XX դարի 80-90-ականներին 4-րդ ալիքում գործում էր «Ուսումնական հեռուստատեսություն», որն իր ծաղկուն շրջանում (80-ականների կեսերին) հեռարձակում էր տարբեր կրթական ծրագրերի մեծ ընտրանի, այդ թվում՝ ուսուցանող ֆիլմեր օտար լեզուներով՝ ըստ ընտրության (անգլերեն, իսպաներեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն և իտալերեն), ինչպես նաև ուսումնական ծրագրեր աստղագիտության, երկրաբանության, ֆիզիկայի, քիմիայի, պատմության և այլ առարկաների գծով:

Կարծիք կա, որ հեռավար ուսուցման զարգացման գործում Մեծ Բրիտանիայի առաջատարությունը պայմանավորված է ավանդական ուսումնական հաստատությունների ոչ մատչելի լինելով: Ֆրանսիայում, ի տարբերություն Մեծ Բրիտանիայի, զարգացած և մատչելի ավանդական համալսարանների ցանցի առկայությունը բազմաթիվ խնդիրներ է լուծում:

XXI դարում ինտերնետի և համակարգիչների մատչելիությունը հեռավար ուսուցման տարածումը դարձրին ավելի պարզ և արագ: Ինտերնետը դարձավ ավելի բեկումնային, քան ռադիոն և հեռուստատեսությունը: Ցանկացած սովորողի համար, անկախ նրա գտնվելու վայրից, հնարավոր դարձավ հաղորդակցվել ու ստանալ հետադարձ կապ,:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կանխատեսումների համաձայն՝ XXI դարում սովորողները լսարանում անցկացնելու են հատկացված ժամանակի ընդամենը 30-40 %-ը: Մյուս 40%-ը ծախսելու են հեռավար ուսուցման վրա՝ ժամանակակից հաղորդակցական միջոցների օգտագործմամբ, իսկ մնացած ժամանակը՝ ինքնակրթության: Դա նշանակում է, որ տեղեկատվական

տեխնոլոգիաների միջոցների կիրառումը կմեծանա հեռավար ուսուցման գործընթացում և դպրոցական, և համալսարանական, և որակավորման բարձրացման ոլորտներում, այսինքն անընդհատ ուսուցման բոլոր օղակներում:

Վերջին տարիներին տարբեր երկրների բուհերում հեռավար ուսուցման կազմակերպման գործում մեծ տարածում է ստացել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառումը: Այն արդյունավետ հետադարձ կապ է ապահովում, ինչը նպաստում է ինչպես ուսումնական գործընթացի կազմակերպմանը, այնպես էլ տվյալ դասընթացը վարող դասախոսի հետ հաղորդակցվելուն: Հեռավար ուսուցումը դարձել է հեռակա ուսուցման այլընտրանք: Այն ուսուցման նոր ձև է և ոչ թե հեռակա ուսուցման ձևափոխում:

Որպես կանոն՝ հեռավար բարձրագույն ուսուցում ստացող անձինք գնում են հիմնական առարկաներից քննություն են հանձնում ուսումնական կենտրոններում: Տեսականորեն հնարավոր է, որ սովորողը ուսուցման ամբողջ գործընթացում ոչ մի անգամ չայցելի ուսումնական հաստատություն: Սակայն գործնականում դա հնարավոր չէ, քանի որ մտավախություն կա, որ ուսուցումը որևէ անձի փոխարեն կարող է անցնել մեկ ուրիշը: Սակայն այդպիսի կրթական ծրագրերի մշակումը արդիական է: Պետք է հիշել, որ սահմանափակ ֆիզիկական հնարավորություններ ունեցող անձանց ժամանակակից հզոր հեռավար տեխնոլոգիաները որակյալ կրթություն ստանալու եզակի հնարավորություն են ընձեռում:

Բացի այդ հեռավար ուսուցումը ձեռնտու է նրանով, որ ուսումնական տարածքների խնդիր չկա: Առկա ուսուցման դեպքում տարածքների վարձակալման ծախսերն ավելի մեծ են, քան հեռավար ուսուցման համար անհրաժեշտ հաշվողական տեխնիկայի հզորացման ծախսերը: Ծախսերը մեծ են միայն հեռավար ուսուցման ծրագրերի ստեղծման փուլում: Երբ արդեն մշակված են, և ստուգման մեթոդները՝ ներդրված, այլևս սկզբունքային տարբերություն չկա, թե քանի մարդ է սովորում այդ մեթոդով՝ 100 թե 1000: Պրակտիկան ցույց է տալիս, որ շատ ուսումնական հաստատություններում հեռավար ուսուցմամբ սովորողների թիվը հավասար է կամ էլ մի քանի անգամ գերազանցում է առկա ուսուցմամբ սովորողների թվին:

Թերահավատները պնդում են, որ հեռավար կրթությունը փողերի իզուր վատնում է: Ավանդական բուհերի սովորողները, իրենց կարծիքով, գիտելիք են ստանում ոչ միայն դասախոսությունների ժամանակ, այլև դասախոսի հետ շփվելու արդյունքում: Բացի դրանից, ուսուցման հեռավար ձևերը չեն կարող ապահովել համապատասխան հսկողություն սովորողի կողմից ինքնուրույն կատարվող թեստային և ստուգողական աշխատանքների վրա (չէ՞ որ սովորողին հասանելի են համացանցի ընձեռած հնարավորությունները): Հնարավոր է՝ թերահավատներն իրավացի են, սակայն հեռավար ուսուցման վերաբերյալ կանխատեսումները միանշանակ են. այդ շուկան արագ զարգանալու է մոտակա տարիներին: Դրան կարող են նպաստել հետևյալ գործոնները.

- 1) հեռավար ուսուցումը թույլ է տալիս սովորել և ստանալ դիպլոմ բարձրակարգ բուհերում՝ չհեռանալով հիմնական բնակության վայրից,
- 2) հեռավար ուսուցումն ավելի էժան է, քան առկան,
- 3) ինտերնետ-տեխնոլոգիաների կիրառմամբ ուսուցումը սահմանափակ տեղաշարժման հնարավորություններ ունեցող և հաշմանդամ անձանց համար ճանապարհ է բացում դեպի

բարձրագույն կրթություն (այդ թվում՝ արտասահմանյան բուհերում), ինչն իր հերթին բոլոր զարգացած երկրների սոցիալական քաղաքականության մեջ գերակա ուղղություններից է:

Բոլոր այս գործոնների համադրումը թույլ է տալիս նորովի իմաստավորել և գնահատել հեռավար ուսուցման պոտենցիալ հնարավորությունները:

Այսօր ինտերնետը հասարակության կյանքի բաղկացուցիչ մասն է: Ժամանակակից սովորողների մեծ մասն ակտիվ կիրառում է այն կյանքում և կրթության մեջ: Դասախոսները գիտակցում են ժամանակակից տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառման անհրաժեշտությունը ուսումնական գործընթացում: Համացանցի միջոցով հեռավար ուսուցման դեպքում սովորողը՝

- 1) ինքն է ընտրում իր համար ամենահարմար ուսուցման ժամանակը,
- 2) կարող է սովորել «իր սեփական արագությամբ» և իրեն հարմար ռեժիմով,
- 3) կարող է կենտրոնանալ ուսումնական նյութի որոշակի մասերի վրա,
- 4) կարող է ամեն օր ստուգել իր գիտելիքները,
- 5) կարող է ավելի շատ համագործակցել դասախոսի հետ,
- 6) կարող է ավելի արագ ստանալ անհրաժեշտ տեղեկությունները:

Ինտերնետ-ուսուցման համատեքստում «կենդանի» դասերի նպատակն է.

- 1) օգնել սովորողներին՝ ավելի լավ կազմակերպել յուրացնելու դասընթացը,
- 2) ապահովել դրական հետադարձ կապ և ուսուցման խթանում,
- 3) օգտագործել հույզերը յուրաքանչյուր սովորողի ուսուցման կազմակերպման համար,
- 4) օգտագործել ուսուցման հոգևոր բաղադրիչներ,
- 5) օգնել սովորողներին անելու ճիշտ հարցադրումներ,
- 6) չափել սովորողի ուսուցման պահանջարկը:

Հեռավար ուսուցման պահանջարկ ունեն բնակչության բազմաթիվ սոցիալական խմբեր.

- 1) սեփականության տարբեր ձևերի ձեռնարկություններում աշխատող տարբեր մակարդակի ղեկավարներ և մենեջերներ,
- 2) հեռավոր համայնքներում ապրող և մեծ քաղաքներում առկա ուսուցման համար միջոցներ չունեցող երիտասարդներ,
- 3) ժամկետային զինծառայողներ,
- 4) աշխատանքից ազատված կամ կրճատված և որպես գործազուրկ գրանցված անձինք,
- 5) երկրորդ կրթություն ստանալու ցանկություն ունեցող ուսանողներ,
- 6) մոտակա կրթական հաստատությունների կողմից առաջարկվող կրթությունից ավելի լայն կրթություն ստանալ ցանկացող անձինք,
- 7) տարիներ առաջ բուհեր ավարտած և աշխատող անձինք, որոնք ցանկանում են նոր գիտելիքներ ստանալ,
- 8) հեռավոր շրջաններում ապրող բնակիչներ,
- 9) մարդիկ, որոնց աշխատանքի յուրահատկությունը թույլ չի տալիս սովորել ներկայիս կրթական տեխնոլոգիաների ռիթմով,
- 10) բանտարկյալներ,
- 11) տարբեր կրթական հաստատությունների ուսուցիչներ,
- 12) ֆիզիկական սահմանափակ կարողություններով անձինք:

III. ՀԵՌԱՎԱՐ ԵՎ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հեռավար ուսուցման արդյունավետությունը պայմանավորված է հեռահաղորդակցական տեխնոլոգիաների օգտագործումով, որոնք հեռավար դասընթացների նախագծման և իրագործման հիմքում են: Հեռավար ուսուցումը դիտվում է որպես ուսուցման ինքնուրույն ձև, քանի որ այն ունի առանձնահատկություններ, որոնք չեն կարող իրականացվել ուսուցման ավանդական ձևերով: Մինչև վերջին ժամանակները <<հեռավար ուսուցում>>, <<հեռակա ուսուցում>>, <<բաց ուսուցում>> հասկացությունները չէին տարանջատվում: Սակայն այժմ հեռավար ուսուցումն ապացուցել է իր կարևորությունն ու պահանջված լինելը: Մանկավարժական հանրությունը գիտակցում է, որ հեռավար ուսուցումը հեռանակարային է հարատև ուսուցման իրականացման առումով: Սակայն մինչ հիմա անպատասխան է մնում հետևյալ հարցադրումը. հեռավար ուսուցումը ուսուցման ինքնուրույն ձև՞ է, թե ուսուցման տեխնոլոգիա: Դա լուրջ խնդիր է, քանի որ դրանից է կախված հեռավար ուսուցման ռազմավարության իրականացումը և, համապատասխանաբար, դասախոսների պատրաստումը այդ ոլորտում աշխատելու համար:

Չկա հեռավար ուսուցման էության միասնական ըմբռնում: Կրթական հաստատությունը իրավունք ունի կիրառելու հեռավար կրթական տեխնոլոգիաները կրթության բոլոր ձևերի դեպքում:

Դիտարկենք հեռավար ուսուցումը որպես ուսուցման առանձին ձև: Որպես ուսուցման նոր ձև՝ այն չի կարող լինել բացարձակ ինքնուրույն համակարգ: Հեռավար և առկա ուսուցման նպատակները նույնն են, եթե ուսուցումը հիմնված է նույն բովանդակությունն ունեցող համապատասխան կրթական ծրագրերի վրա:

Սակայն այլ են նյութի մատուցման ձևը, փոխներգործությունը դասատուի և սովորողի, ինչպես նաև տարբեր սովորողների միջև: Այլ են նաև հեռավար ուսուցման կազմակերպման ձևերը՝ որոնք պայմանավորված են համացանցի առանձնահատկություններով և նրա ծառայություններով:

Հեռավար ուսուցման և առկա ու հեռակա ուսուցման ձևերի համեմատությունից հետևում է, որ հեռավար ուսուցումը կարելի է դիտել որպես առկա ու հեռակա ուսուցման զարգացման նոր աստիճան, որը հնարավորություն է ընձեռում կիրառելու տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաներ՝ հիմնված անձնական համակարգիչների, վիդեո եւ աուդիո-սարքավորումների, տիեզերական եւ օպտիկա-մանրաթելային տեխնիկայի օգտագործման վրա:

Հեռակա ուսուցումից հեռավար ուսուցման էական տարբերությունը այն է համարվում, որ հեռավար ուսուցման ընթացքում ուսումնական նյութի զգալի մասը սովորողի կողմից յուրացվում է ոչ թե ամբողջովին ինքնուրույն, այլ դասախոսի հետ մշտական հաղորդակցման միջոցով՝ խորհրդատվություն հեռախոսով և համացանցով, դասախոսություններ և սեմինարներ online ռեժիմով և այլն:

Հեռակա ուսուցման նկատմամբ հիմնական տարբերություններ կարելի է համարել նաև.

1) սովորողի ունեցած հարցերը դասախոսի հետ օպերատիվ կերպով քննարկելու հնարավորությունը, որպես կանոն, հեռահաղորդակցության միջոցների օգնությամբ,

2) դասընթացի ուսումնասիրման ընթացքում, որևէ նախագծի վրա համատեղ աշխատանքի կամ խմբակային այլ աշխատանքների կատարման ընթացքում ցանկացած պահի քննարկումների կազմակերպման հնարավորություն, ընդ որում, խումբը կարող է կազմված լինել ինչպես նույն տարածքում, այնպես էլ տարբեր տարածքներում բնակվող սովորողներից,

3) տեսական նյութերի փոխանցում սովորողներին էլեկտրոնային ուսումնական ձեռնարկների տեսքով, ինչը հնարավորություն է տալիս լիովին ազատվել ու բուհի քննություններին մասնակցելուց, կամ զգալիորեն կրճատելու դրանց թիվն ու տևողությունը:

Հեռավար ուսուցման տարբերությունը առկա ուսուցումից այն է, որ նյութի էական մասը յուրացվում է ոչ թե լսարաններում, այլ ինտերնետ տեխնոլոգիաների միջոցով, այսինքն՝ հեռավար ուսուցմամբ սովորողների աշխատանքը կազմակերպվում է հիմնականում ինքնուրույն:

Առկա ուսուցման և հեռավար ուսուցման հիմնական տարբերություններն են.

1) ուսուցում ըստ բնակավայրի կամ աշխատավայրի,

2) ուսումնական գործընթացի ճկուն ժամանակացույց, որը կարող է լինել ամբողջովին ազատ՝ բաց կրթության դեպքում, կամ հիմնականում ազատ՝ կապված սահմանափակ թվով ստուգողական աշխատանքների կատարման հետ (քննությունների հանձնում, օնլայն շփում դասախոսի հետ, խմբային պարապմունքներ, ինչպես նաև լաբորատոր աշխատանքների կատարում սարքավորումների միջոցով):

3) շփում դասախոսների հետ՝ հիմնականում հեռահաղորդակցության միջոցների օգնությամբ:

Բացի դրանից՝ հեռավար ուսուցումը սկզբունքորեն տարբերվում է ավանդականից նրանով, որ ստեղծվում է նոր կրթական տեղեկատվական միջավայր, որտեղ սովորողը հստակ գիտակցում է, թե ինչպիսի գիտելիքներ, հմտություններ ու ունակություններ են իրեն անհրաժեշտ: Սովորողները հնարավորություն են ունենում ինքնուրույն ստանալու պահանջվող գիտելիքները, օգտվելու զարգացած տեղեկատվական ռեսուրսներից (տվյալների և գիտելիքների բազաներ, համակարգչային, այդ թվում՝ մուլտի-մեդիա, ուսուցանող և ստուգիչ համակարգեր, տեսագրություններ, ձայնագրություններ, էլեկտրոնային գրադարաններ, ինչպես նաև ավանդական դասագրքեր ու մեթոդական ձեռնարկներ):

Հեռավար ուսուցման և ավանդական ուսուցման տարբերություններից կարելի է առանձնացնել մի շարք տիպիկ հոգեբանական մանկավարժական խնդիրներ, որոնք ստիպված են լուծել դասախոսներն ու ուսանողները: Դրանք են՝

1) դժվարություններ՝ կապված ուսուցման գործընթացի մասնակիցների միջանձնային շփման հետ,

2) խնդիրներ՝ կապված արդյունավետ աշխատող փոքր ուսումնական խմբերի ձևավորման հետ՝ համագործակցված ուսուցում իրականացնելու համար,

3) խնդիրներ՝ կապված ունկնդիրների կողմից տեղեկատվության ընկալման անհատական առանձնահատկությունների ուսումնասիրության հետ՝ առավել արդյունավետ ուսումնական գործընթացի կազմակերպման նպատակով,

4) դասախոսի համապատասխանությունը հեռավար ուսուցման համար ընտրված մեթոդիկային և մանկավարժական տեխնոլոգիաներին:

Կան մի շարք խնդիրներ, որոնք կապված են հեռավար ուսուցումը որպես ուսուցման ինքնուրույն ձև դիտարկելու հետ: Նշենք, որ ավանդական ուսուցման ձևերի հիմքում ուսումնական բեռնվածության ծավալն է, որը սահմանված է բարձրագույն մասնագիտական կրթության պետական կրթական չափորոշիչներով. առկա ուսուցման համար տեսական ուսուցումը պակաս չէ շաբաթական 27 ժամից, իսկ հեռակա ուսուցման համար՝ տարեկան 160 ժամից: Սակայն հեռավար ուսուցման համար սահմանված չէ դասախոսի և սովորողի ուսումնական բեռնվածությունը: Սահմանված չեն նաև հիմնական կրթական ծրագրերի յուրացման ժամկետները, որոնք առկա ուսուցման դեպքում կազմում են 208 շաբաթ բակալավրիատում և մինչև 104 շաբաթ մագիստրատուրայում, իսկ հեռակա ուսուցման դեպքում նշված նորմատիվային ժամկետներին ավելացվում է մինչև մեկ տարի՝ կախված մասնագիտությունից:

Սակայն հետազոտողների և պրակտիկ մասնագետների վերլուծությունը թույլ է տալիս ասելու, որ հեռավար ուսուցումը ուսուցման նոր ձև է, որը տրամադրում է բազմազան կրթական ծառայություններ բնակչության լայն շերտերին, մասնագիտացված տեղեկատվական կրթական միջոցների օգնությամբ, կրթական հաստատությունից ցանկացած հեռավորության վրա: Այսինքն, հեռավար ուսուցումը համարելով ուսուցման նոր ձև, ինչպես ամրագրված է կրթության տարբեր աստիճաններին վերաբերող ՀՀ օրենքներում, միաժամանակ անհրաժեշտ է փոփոխություններ կատարել գործող պետական կրթական չափորոշիչներում կամ մշակել նորը:

Այսպիսով՝ հեռավար ուսուցումը կարող է համարվել XXI դարի ինքնուրույն ուսուցման ձև, ինչպես նաև առկա և հեռակա ուսուցման նորարարական բաղադրիչ:

IV. ՀԵՌԱՎԱՐ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ներկայումս ինտերնետ ցանցի զարգացումը և դրա կողմից առաջարկվող ծառայությունների սակագների արագ նվազումը հնարավորություններ են ստեղծում, որպեսզի հեռավար ուսուցումը ոչ միայն մատչելի դառնա քաղաքացիների մեծամասնության համար, այլև ապահովի ընդհանուր և մասնագիտական անհրաժեշտ մակարդակի կրթություն ստանալը հեղինակավոր կրթական հաստատություններում՝ չդադարեցնելով գործունեության այլ տեսակները:

Հեռավար ուսուցումը կրթություն ստանալու և որակավորումը բարձրացնելու լայն հնարավորություններ է ստեղծում հաշմանդամների, փոքր երեխաների դաստիարակությամբ զբաղված կանանց, իրենց հիմնական աշխատանքը ընդհատելու հնարավորություն չունեցող անձանց, կրթական հաստատություններից հեռու շրջաններում բնակվողների համար: Դրանք կարող են լինել զինվորական ծառայության մեջ գտնվողները և նրանց ընտանիքի անդամները, ինչպես նաև ուղղիչ աշխատանքային ճամբարներում գտնվող դատապարտյալները: Այսպիսով՝ հեռավար ուսուցման զարգացումը առաջ է բերում կարևոր և արդիական սոցիալ-տեխնոլոգիական խնդիր, որը սերտորեն կապված է կրթության ոլորտի տեղեկատվականացման /ինֆորմատիզացման/ հետ:

Ներկայումս աշխարհի առաջավոր երկրներում հայտնի են հարյուրավոր ուսումնական հաստատություններ, որոնցում ուսուցման հեռավար ձևով սովորողների թիվը հասնում է մի քանի տասնյակ հազարի: Դրանք հիմնականում բարձրագույն կրթություն իրականացնող

խոշոր համալսարաններն են: Վերջին տարիներին արդեն ձևավորվել են այսպես կոչված «մեգահամալսարաններ», որոնցում ուսանողների թիվը, շնորհիվ հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառման, անցել է 100 հազարը: Շատ երկրներ իրենց ազգային կրթական համակարգի զարգացումը տեսնում են անընդհատ կատարելագործվող հեռավար տեխնոլոգիաների կիրառման մեջ:

Հեռավար ուսուցումը թույլ է տալիս.

1) կրճատել ուսուցման վրա կատարվող ծախսերը (չեն պահանջվում ծախսեր տարածքների վարձակալման, դասախոսների և սովորողների ուսման վայրը տեղափոխելու համար),

2) ուսուցումը կազմակերպել ավելի շատ թվով մարդկանց համար,

3) բարձրացնել ուսուցման որակը ժամանակակից տեխնոլոգիաների, ծավալուն էլեկտրոնային գրադարանների օգտագործման միջոցով:

Այսօր ինտերնետը մեր կյանքի անբաժան մասն է: Ժամանակակից կրթությունը անհնար է առանց ինտերնետի և համակարգիչների. սովորողների մեծ մասն ակտիվորեն օգտվում է դրանցից:

Ինտերնետ տեխնոլոգիաները և հեռավար ուսուցումը նոր հնարավորություններ են բացում մասնագետների շարունակական կրթության, վերապատրաստման, երկրորդ մասնագիտություն ստանալու համար, կրթությունը դառնում է ավելի մատչելի:

Հետաքրքիր է, որ ԱՄՆ-ի բոլոր բուհերի 81%-ն առաջարկում է հեռավար ուսուցման առնվազն մեկ դասընթաց, իսկ 67%-ը հեռավար ուսուցումը համարում է իր զարգացման ռազմավարական կարևոր ուղղություններից մեկը: Ինդիրա Գանդիի անվան Ազգային բաց համալսարանն ունի ավելի քան մեկ միլիոն սովորող: Այսօրվա դրությամբ աշխարհում հեռավար ուսուցման ծրագրերում ընդգրկված է ավելի քան 100 մլն ունկնդիր:

Հեռավար ուսուցման առավելություններն են.

1) **Տեխնոլոգիականություն** – ժամանակակից ծրագրային և տեխնիկական միջոցների կիրառմամբ իրականացվող ուսուցումը էլեկտրոնային կրթությունը դարձնում է ավելի արդյունավետ: Ուսուցման գործընթացը դառնում է ավելի դինամիկ՝ հիմնվելով սովորողի և ուսուցանող համակարգի ակտիվ փոխգործակցության վրա: Ինտերնետի, մասնավորապես արագ ինտերնետի զարգացման, մուլտիմեդիա տեխնոլոգիաների (ձայն, պատկեր) կիրառման շնորհիվ հեռավար ուսուցման դասընթացները դառնում են ավելի լիարժեք և հետաքրքիր:

2) **Ուսուցման մատչելիություն** - հնարավորություն է տալիս սովորելու բնակավայրից հեռու, ողջ կյանքի ընթացքում՝ համատեղելով ուսումը հիմնական գործունեության հետ, առանց հատուկ գործուղումների ու արձակուրդի, ուսման համար օգտագործելով հիմնականում երեկոյան ժամերը և հանգստյան օրերը: Գործնականում սովորել կարելի է երկրագնդի ցանկացած վայրում, որտեղ կա համակարգիչ և ինտերնետ՝ առանց հրավերի, ուղևորության տոմսի և հյուրանոցի անհրաժեշտության:

3) **Ճկունություն և ազատություն, մուտք դեպի որակյալ կրթություն** - հնարավորություն է ստեղծում հեշտությամբ ընտրել ու մի քանի լավագույն դասընթացներ տարբեր երկրների տարբեր համալսարաններից: Կարելի է միաժամանակ սովորել տարբեր հաստատություններում, համեմատելով առաջարկվող դասընթացները՝ ընտրել լավագույն ուսումնական հաստատությունը, որտեղ կան ավելի բարձր որակավորում ունեցող

մասնագետներ և առավել արդյունավետ ուսուցման տեխնոլոգիաներ: Ցանկացած ժամանակ և ցանկացած վայրում սովորելը ուսանողին թույլ է տալիս կազմել անհատական ուսուցման ժամանակացույց: Հեռավար ուսուցման կազմակերպումը զգալիորեն ավելացնում է այլ քաղաքներից ու երկրներից տվյալ բուհում սովորող ուսանողների թիվը:

4) **Անհատականություն** - հեռավար ուսուցումն ունի ավելի անհատական բնույթ, քանի որ ունկնդիրն ինքն է որոշում ուսուցման ընթացքը: Նա կարող է մի քանի անգամ վերադառնալ առանձին թեմաների կամ բաց թողնել առանձին բաժիններ: Ունկնդիրն ուսումնասիրում է ուսումնական նյութը ուսուցման ամբողջ ընթացքում, այլ ոչ միայն քննաշրջանների, իսկ դա ապահովում է ավելի խոր մնացորդային գիտելիքների ձեռքբերում: Հեռավար ուսուցման ընթացքում ուսանողը ձեռք է բերում ինքնակրթության հմտություններ և դառնում ավելի ինքնուրույն ու պատասխանատու: Հեռավար ուսուցումը ուսուցման գործընթացը դարձնում է ավելի ստեղծագործական և անհատական, որը նպաստում է սովորողի ինքնադրսևորմանը: Գաղտնիք չէ, որ հուզմունքն ու վախի զգացումը դասախոսի նկատմամբ թույլ չեն տալիս առանձին ուսանողների լիարժեքորեն ցույց տալու իրենց գիտելիքները: Այդ իմաստով հեռավար ուսուցումը նվազեցնում է սովորողների նյարդայնացման գործոնը ստուգարքի և քննության ժամանակ, վերանում են հուզմունքն ու վախը, բացակայում է հոգեբանական ազդեցությունը, վերանում է գնահատման սուբյեկտիվ գործոնը:

Հեռավար ուսուցման թերություններն են.

1) Բացակայում է սովորողի և դասախոսի միջև ուղիղ հաղորդակցման կապը:

2) Դժվար է ստեղծել ստեղծագործական մթնոլորտ սովորողների խմբում: Իսկ երբ սովորողի կողքին չկա մեկը, որը կարող է ոգևորել և հոգեբանորեն գեղեցկացնել գիտելիքը, դա խիստ բացասաբար է ազդում ուսուցման գործընթացի վրա:

3) Հեռավար սովորելու ցանկություն ունեցողներից ոչ բոլորն ունեն անհատական համակարգիչ և ինտերնետ, դժվար է ապահովել անընդհատ մուտք դեպի տեղեկատվական աղբյուրներ, ինչպես նաև տեխնիկական պատրաստվածություն՝ հեռավար ուսուցման միջոցների կիրառման համար:

4) Բարձր պահանջներ է ներկայացվում ուսուցման գործընթացի կազմակերպմանն ու կառավարմանը, բավական բարդ խնդիր է ունկնդիրների մոտիվացիան:

5) Հեռավար ուսուցման հիմնախնդիրներից մեկը մնում է սովորողի ինքնությունը պարզելու խնդիրը գիտելիքների ստուգման ժամանակ: Քանի դեռ չեն առաջարկվել օպտիմալ տեխնոլոգիական լուծումներ, հեռավար ծրագրերի մեծ մասը ենթադրում է առկա քննական շրջան, քանի որ դժվար է ասել, թե կապի մյուս կողմում ով է գտնվում: Այդ խնդիրը մասնավորապես լուծվում է տեսախցիկների օգնությամբ, ինչը, սակայն, լիարժեք լուծում չէ:

6) Անհրաժեշտ են մի շարք անհատական և հոգեբանական պայմաններ, նաև խիստ ինքնակարգապահություն, իսկ դա ուղղակիորեն կախված է սովորողի ինքնուրույնությունից և ինքնագիտակցությունից:

7) Սկզբնական շրջանում բավական մեծ են հեռավար ուսուցման համակարգի ստեղծման և տեխնիկական ապահովման ծախսերը:

8) Բավական տարողունակ է հեռավար ուսուցման համապատասխան դասընթացների մշակման գործընթացը: Այստեղ իր մեծ դերն ունի համաշխարհային որոնողական ցանցը՝ Google-ը:

9) Սահմանափակ տեխնիկական հնարավորությունները և դանդաղ մոդեմները առաջացնում են ձայնի, պատկերի և գրաֆիկայի ուշացում, թեպետ համապատասխան տեխնոլոգիաներն անընդհատ բարելավվում են:

10) Մի շարք գործնական հմտություններ կարելի է ձեռք բերել միայն իրական (և ոչ վիրտուալ) գործնական և լաբորատոր աշխատանքներ կատարելով:

11) Բացասական գործոն է նաև սոցիալական մեկուսացումը. հաղորդակցային տեխնոլոգիաները բերում են սովորողների մեկուսացման, նվազեցնում են հսկողությունը դասախոսի կողմից:

12) Հեռավար ուսուցման դեպքում սովորողների հեռացումը ավելի մեծ է, քան ավանդական կուրսերում: Օրինակ ԱՄՆ տարբեր քոլեջներում հեռավար ուսուցմամբ սովորողների շրջանում հեռացումը կազմում է 20%-50%, իսկ ավարտածների քանակը 10%-20%-ով ավելի ցածր է, քան ավանդական կուրսերում:

13) Քչանում են ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ձևերը, չկա կարծիքների բազմազանություն:

14) Հեռավար ուսուցման միջազգային համակարգում ընդգրկված ուսանողները լեզվի իմացության խնդիր են ունենում:

15) Ուսումնագործնական ձեռնարկներին ներկայացվող պահանջները հնարավորություն չեն տալիս հեղինակներին՝ ավելի լրիվ ներկայացնելու ուսուցանվող նյութը, որը դասախոսի բացակայության պարագայում կրթական գործընթացի կառավարման ֆունկցիան ամբողջովին վերցնում է իր վրա:

16) Սովորողները պատրաստ չեն լարված, արդյունավետ ինքնուրույն աշխատանքի, ինքնակազմակերպվելու, ի վիճակի չեն ինքնուրույն պլանավորելու աշխատանքը, բացակայում է ինքնակարգապահությունը:

Չնայած նշված թերություններին՝ հեռավար ուսուցումը իրական այլընտրանք է ավանդականին աշխարհի բազմաթիվ երկրներում: Դրա հանրաճանաչությանը նպաստում է համաեմատ ավանդականի ավելի ցածր արժեքը և անկախ հեռավորությունից ուսումնական հաստատությունն ընտրելու հնարավորությունը:

V. ՀԵՌԱՎԱՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Հեռավար տեխնոլոգիաների տեսակներն են.

1) **Քեյսային (պորտֆեյլային) տեխնոլոգիա.** սովորողներին ինքնուրույն ուսուցման համար ուղարկվում են թղթային և խտասկավառակային կրիչներով ուսումնամեթոդական նյութերի հավաքածուներ:

2) **Հեռուստապոսային տեխնոլոգիա.** հիմնված է ուսուցման գործընթացում հեռուստատեսային միջոցների կիրառման վրա:

3) **Ինտերնետ - ցանցային տեխնոլոգիա.** հիմնված է ինտերնետ ցանցի կիրառման վրա՝ սովորողներին ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովելու և ուսուցման համար:

4) **Լոկալ – ցանցային տեխնոլոգիա.** հիմնված է լոկալ ցանցերի կիրառման վրա՝ սովորողներին ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովելու և ուսուցման համար:

5) **Ինֆորմացիոն - արբանյակային ցանցային տեխնոլոգիա.** արբանյակային կապի միջոցով իրականացվում է հեռուստատեսային ուսուցում, ինչպես նաև լոկալ ցանցերում տեղեկատվության լրացում և թարմացում:

6) **Ուսումնա - հերթափոխային տեխնոլոգիա.** պարապմունքներ անցկացնելու համար դասախոսներն այցելում են ուսումնական կենտրոններ:

7) **Ապեստրոֆոն - հերթափոխային տեխնոլոգիա.** ատեստավորող հանձնաժողովը սովորողների գնահատումն անցկացնում է ուսումնական կենտրոններում:

Հեռավար ուսուցման դեպքում սովորողի և դասախոսի կապն իրականացվում է հեռահաղորդակցման միջոցով: Հեռավար ուսուցման ընթացքում գործնականում կիրառվում են սինխրոն և ասինխրոն ուսուցման յուրահատուկ մեթոդներ: Սինխրոն ուսուցման մեթոդը նախատեսում է սովորողի և դասախոսի շփումը օնլայն ռեժիմով, իսկ ասինխրոնը՝ օֆլայն, երբ հնարավոր չէ այդ շփումը իրականացնել օնլայն ռեժիմով:

Այս մեթոդերը տարբերվում են սովորողի և դասախոսի հաղորդակցման բնույթով: Սինխրոն ուսուցման մեթոդի դեպքում դասախոսի և սովորողի փոխգործակցությունն ավելի ակտիվ է, ինչի պատճառով մեծ է ինչպես սովորողի, այնպես էլ դասախոսի ծանրաբեռնվածությունը: Այստեղ առաջին պլանում դասախոսն է, որն իր հետևից տանում է սովորողներին: Ասինխրոն ուսուցման մեթոդի դեպքում մեծ է սովորողի պատասխանատվությունը և ինքնուրույնության աստիճանը: Այստեղ կարևորվում է ինքնակրթությունը, ուսուցման անհատական տեմպը և այդ տեմպի կարգավորումը: Ասինխրոն ուսուցման առանձնահատկությունն այն է, որ դասախոսը հանդես է գալիս որպես խորհրդատու, սակայն ավելի քիչ, քան սինխրոնի դեպքում:

Վերջին ժամանակներս մասնագետների մեծ մասը եկել է այն եզրակացության, որ ավելի բարձր արդյունավետության կարելի է հասնել՝ օգտագործելով հեռավար ուսուցման «խառը մեթոդը», որը ուսուցման սինխրոն և ասինխրոն մեթոդների զուգակցումն է:

Որպեսզի հեռավար ուսուցման մեթոդները յուրաքանչյուր սովորողի համար լինեն արդյունավետ, պետք է համապատասխանեն հետևյալ բնութագրերին.

1) Առավել մեծ անձնական կողմնորոշվածություն ցուցաբերել դեպի սովորողը, նրա անհատական տվյալները, առողջական վիճակը, ավելի ճշգրիտ և մանրակրկիտ պլանավորել և կազմակերպել սովորողի գործունեությունը, ուսուցման նպատակների և խնդիրների սահմանումը, անհրաժեշտ ուսումնական նյութերի տրամադրումը:

2) Ապահովել հնարավոր առավելագույն ինտերակտիվություն սովորողների և դասախոսների միջև, հնարավորություն ընձեռել խմբակային ուսուցման համար:

3) Իրականացնել հետադարձ կապ:

4) Ձևավորել և պահպանել մոտիվացիան:

5) Ապահովել ծրագրերի բովանդակային մոդուլների ընտրություն, որը հնարավորություն կտա սովորողին իր հայեցողությամբ կամ դասախոսի առաջարկությամբ ընտրելու ցանկացած մոդուլ՝ իր պատրաստվածության մակարդակին համապատասխան:

Հեռավար ուսուցման մեթոդների տարբերությունը ավանդական ուսուցման մեթոդներից հետևյալն է.

1) տեսական գիտելիքների ուղղվածության փոփոխություն դեպի գործնականը,

2) սովորողի ինքնուրույն աշխատանքի դերի բարձրացում,

3) սովորողի կողմից հետագա կյանքի համար անհրաժեշտ կարողությունների ձեռքբերում,

4) կրթության անհատականացման ամրապնդում և կարևորում:

Հեռավար ուսուցմամբ ձեռք բերված գիտելիքները ինքնանպատակ չեն, այլ գործնական հմտությունների ձեռքբերման և ի հայտ եկող խնդիրների լուծման միջոց: Դասախոսը զուգակցում է ավանդական ուսուցման մեթոդները (խնդրահարույց հարցման, քննադատական մտածողության, նախագծեր, խաղային և առողջապահական տեխնոլոգիաներ) հեռավար ուսուցման յուրահատուկ մեթոդների հետ: Ուսուցման ավանդական մոտեցումը նախատեսում է բոլոր սովորողներին մատուցել նույնպիսի և նույնքան ծավալի տեղեկատվություն: Սակայն ավելի մեծ ներուժ ունեն այն մեթոդները, ըստ որոնց՝ յուրաքանչյուր սովորողի տրվում է առանձին հանձնարարություն՝ հաշվի առնելով նրանց կարողությունները, կենսափորձը, պահանջները, հետաքրքրությունները և առաջացող դժվարությունները: Այս դեպքում սովորողն ավելի ակտիվ է գործում, կենտրոնացվում են նրա հիշողությունը և ուշադրությունը:

Հեռավար ուսուցման մեթոդների օգտագործման ժամանակ փոխվում են նաև վերահսկողության մեթոդները: Գիտելիքների համակարգչային ստուգումը, համեմատած ստուգման ավանդական մեթոդների հետ, ունի զգալի առավելություններ, դրանք են.

1) Իրականացվում է սովորողների գիտելիքների ստուգման անհատականացում (հաշվի է առնվում աշխատանքի կատարման արագությունը, տարբերակվում է աշխատանքի բարդության աստիճանը): Բարձրանում է գնահատման օբյեկտիվությունը:

2) Սովորողը տեսնում է իր թերացումների մանրամասները: Գնահատական կարող է տրվել ոչ միայն աշխատանքն ավարտելուց հետո, այլև յուրաքանչյուր հարցի համար:

3) Գնահատման գործընթացի համար ծախսվում է նվազագույն ժամանակ:

4) Համակարգիչը ցույց է տալիս աշխատանքների կատարման արդյունքը, հաշվի առնելով թույլ տրված սխալները և ծախսված ժամանակը: Համեմատում է տարբեր սովորողների կողմից նույն առաջադրանքի կատարման ցուցանիշները:

5) Սովորողն ինքը կարող է ընտրել, թե օգնության ինչ ձև է իրեն հարկավոր:

VI. ՀԵՌԱՎԱՐ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Կրթական համակարգի կազմակերպական կառուցվածքը նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դարում: Կրթական հաստատությունների միավորումները

Ավանդական կրթական համակարգի կազմակերպման կառուցվածքի հիմքում պետական կրթական չափորոշիչների հիման վրա կադրերի պատրաստումն է՝ ըստ որոշակի մասնագիտությունների: Բուհերում կոշտ ուսումնական պլաններով տարվող ուսուցումը թույլ չի տալիս սովորողին իրականացնել անհատական կրթական ծրագիր:

Առկա համակարգը սահմանափակում է կրթություն ստանալու ընթացքում սովորողի ազատ տեղաշարժը, անկախությունը բուհի և կրթական ծրագրերի ընտրության հարցում:

Ի՞նչ կարող են տալ նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կրթության համակարգի կատարելագործման առումով:

Ուսուցման էլեկտրոնային միջոցների և տեխնոլոգիաների մասին գոյություն ունեն և՛ դրական, և՛ բացասական կարծիքներ: Անկասկած, արագ մուտքի հնարավորությունը դեպի տեղեկատվական ռեսուրսներ, մեծածավալ տեղեկատվության մշակումը և պահպանումը նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների առավելություններն են: Սակայն ուսուցումը ոչ միայն տեղեկատվության (գիտելիքների) փոխանցում է, այլ նաև մանկավարժական տեխնոլոգիաներ, որոնց հիմքում պետք է դրվեն ինչպես մասնագիտական ուսուցման մեթոդները, այնպես էլ անհատի ընդհանուր զարգացման (դաստիարակման) մեթոդները: Վերջինը շատ կարևոր է ոչ միայն անհատի զարգացման վաղ փուլերում, այլև բուհում, որտեղ աշխարհայացքի ձևավորումը հիմնարար կրթություն ստանալու պայմաններից մեկն է:

Այս առումով դժվար է հասկանալ «ինքնակրթության կողմնակիցներին», այսինքն՝ կրթություն ստանալու տեխնոլոգիա՝ ազատ մուտքով դեպի տեղեկատվություն, որտեղ դասախոսի դերը հասնում է նվազագույնի: Կասկածից վեր է նաև այն, որ սովորողի և դասախոսի անմիջական շփման սահմանափակումը հանգեցնում է կրթության որակի նվազեցման: Եթե հեռավար ուսուցումը դիտվի սուկ որպես ինքնաքկրթություն, այն հեռակայից ավելի լավը չի լինի, պարզապես սովորական փոստը կփոխարինվի էլեկտրոնայինով:

Ելնելով կրթության բովանդակությունից և նպատակներից՝ հեռավար ուսուցումը սովորողներին կրթություն ստանալու պայմաններ է տրամադրում՝ իրենց պահանջներին համապատասխան: Ընդ որում հավասար պայմաններ են ստեղծվում ինչպես քաղաքի, այնպես էլ հեռավոր վայրերի սովորողների համար: Դրանից ելնելով՝ պետք է կառուցել հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների վրա հիմնված բաց կրթության համակարգ և որքան ավելի կատարյալ են դրանք, այնքան որակյալ է կրթությունը:

Հաշվի առնելով մանկավարժական հիմնահարցերը՝ հեռավար ուսուցման կազմակերպման համար անհրաժեշտ է.

1) Ուսուցչի (դասախոսի) անմիջական մասնակցությունը ուսումնական գործընթացին՝ հիմնված օնլայն տեխնոլոգիաների վրա,

2) ինտերակտիվ ուսուցման մուլտիմեդիա ծրագրերի կիրառումը ինքնուրույն ուսումնասիրման համար:

Հեռավար ուսուցման մանկավարժական տեխնոլոգիաների տեսակարար կշիռը կախված է տարբեր գործոններից, որոնցից կարևորագույնը մանկավարժի պրոֆեսիոնալիզմն է:

Ինչպիսի՞ կազմակերպչական կառուցվածք է անհրաժեշտ բաց (հեռավար) կրթության համակարգի համար:

Աշխարհում հայտնի են հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաներով կրթական ծրագրերի կազմակերպական մի քանի ձև: Մասնագետների կարծիքով, ամենաարդյունավետը առաջատար կրթական կենտրոնների միավորումն է (կոնսորցիում):

Հեռավար կրթական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ ժամանակակից կրթական համակարգ ստեղծելը բավական բարդ է, նույնիսկ շատ մեծ և հայտնի կրթական հաստատության համար: Այդպիսի համակարգի մշակումը պահանջում է բավականաչափ ժամանակ և ֆինանսական միջոցներ, իսկ ամենակարևորը՝ բարձր որակավորում ունեցող մեթոդիստներ, ծրագրավորողներ և մենեջերներ, որոնք ընդունակ են ստեղծելու, ներդնելու

և զարգացնելու այդ համակարգերը: Ահա թե ինչու շատ երկրներում հեռավար կրթական տեխնոլոգիաների ներդրման ոլորտում առավել մեծ հաջողությունների են հասնում կրթական հաստատությունների միավորումները:

Այդպիսի կազմակերպական ձևի հիմնական առավելություններն են.

1) մի քանի ուսումնական հաստատությունների գիտական, մանկավարժական, տեղեկատվական և նյութատեխնիկական ռեսուրսների միավորում,

2) միավորման յուրաքանչյուր մասնակցի կրթական գործունեության աշխարհագրության զգալի ընդլայնում,

3) սովորողի կողմից կրթական ծրագրերի, ինչպես նաև ուսումնական հաստատության ընտրության հնարավորություն,

4) անընդհատ ուսուցման սկզբունքի իրականացում միջին և բարձրագույն մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների միավորման արդյունքում,

5) ռեգիոններում կրթության կազմակերպման, աշխատանքային և նյութական ծախսերի զգալի կրճատում միասնական ռեգիոնալ կենտրոններում ուսուցման կազմակերպման շնորհիվ,

6) կրթական գործընթացի կազմակերպական և մեթոդական բաղադրիչի ծախսերի զգալի նվազում,

7) ուսուցման ինքնարժեքի նվազում՝ կոնտինգենտի ավելացման հաշվին,

8) կրթական ծառայությունների որակի բարձրացում,

9) տարբեր ուսումնական հաստատությունների՝ մասնագիտական նույն ուղղություններով սովորողների միավորման հնարավորություն:

10) բարենպաստ պայմանների ստեղծում սովորողի ցանկությամբ. մեկ ուսումնական ծրագրից անցնել մյուսին կամ մեկ ուսումնական հաստատությունից՝ մյուսը, միաժամանակ՝ ուսուցում տարբեր ուսումնական հաստատություններում:

Համալսարանների միավորումները համախմբում և համակարգում են մի քանի համալսարանների գործունեությունը տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոցով: Առավել կարևոր է, որ համալսարանների միավորումները հնարավորություն են տալիս հեռավար ուսուցմամբ ստանալու այդ միավորումներում ընդգրկված բոլոր համալսարանների կրթական տարբեր աստիճանի դիպլոմներ և վկայականներ: Այդպիսի ինստիտուցիոնալ մոդելը չափազանց արդիական է շատ երկրների համար, քանի որ թույլ է տալիս միավորել բազմաթիվ ավանդական համալսարանների կրթական ռեսուրսները:

Ուսումնական հաստատությունների միավորումներ են նաև ծառայություններ մատուցող կազմակերպություններ, որոնք միավորման մեջ գտնվող ուսումնական հաստատությունների կողմից հատուկ հեռավար ուսուցման համար մշակված ուսումնական ծրագրերը և դասընթացները կարող են ներկայացնել այլ հաստատությունների: Օրինակներ կարող են ծառայել Կալիֆոռնիայի վիրտուալ համալսարանը, Մեյնի կրթական ցանցը (ԱՄՆ), Ավստրալիայի բաց ուսուցման գործակալությունը:

Այդպիսի ինստիտուցիոնալ ծառայության լայն փորձ ունի Ավստրալիան, որտեղ հաջողությամբ գործում է Ավստրալիայի բաց ուսուցումը (Open Learning Australia OLA): Այն մի քանի ավանդական համալսարանների միավորում է, որը բոլոր ավստրալացիներին առաջարկում է ուսումնասիրել այդ համալսարանների դասընթացները ոչ միայն տպագիր, այլ նաև նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով:

Կրթական և գիտական հաստատությունների միավորման օրինակ է նաև «Արևմտյան Սիբիրի բաց համալսարանը», որի հիմնադիրներն են Ալտայի և Տոմսկի պետական համալսարանները և Նովոսիբիրսկի պետական տեխնիկական համալսարանը: Դա համալսարանների առաջին միավորումն է Սիբիրում, որի նպատակն է միասնական գիտակրթական տարածք ստեղծել ժամանակակից հեռահաղորդակցման և հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների հիման վրա՝ միավորելով տարածաշրջանի բուհերի և գիտական հիմնարկների մտավոր ռեսուրսները:

VII. ՀԵՌԱՎԱՐ ՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՀԻՄՔԻ ՎՐԱ

Տեղեկատվական և հաղորդակցման տեխնոլոգիաների կիրառումը շատ մեծ հեռանկարներ բացելով մարդկության համար, միաժամանակ առաջադրում է բազմաթիվ խնդիրներ, որոնց լուծումից է կախված ինչպես հասարակության յուրաքանչյուր անդամի ճակատագիրը և պետության զարգացման ուղղությունները, այնպես էլ, ընդհանուր առմամբ, ամբողջ հասարակության գոյատևումը: Ժամանակակից հասարակությունը դառնում է գլոբալ տեղեկատվական հասարակություն, որը գիտելիքների և տեղեկատվության վրա հիմնված ինտելեկտուալ հասարակություն է: Այդպիսի հասարակության հիմնական կապիտալը համարվում է մարդկային կապիտալը: Այդ իմաստով յուրաքանչյուր մարդու կրթությունը և ներգրավումը ինֆորմացիոն հասարակության մեջ դառնում է անհրաժեշտություն: Այս գործում շատ է մեծանում հեռավար ուսուցման դերը:

Հեռավար ուսուցման զարգացումը ճանաչվել է ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի հիմնական կրթական ծրագրերի առանցքային ուղղություն:

Ակնհայտ է, որ ժամանակակից կրթությունը համահունչ չէ ինչպես դինամիկ փոփոխվող աշխարհի, այնպես էլ գիտության, տեխնոլոգիաների և ընդհանուր առմամբ հասարակության զարգացմանը:

Դասական եռյակը՝ գիտելիքներ, ունակություններ, հմտություններ, այլևս կենսունակ չէ, քանի որ նպաստում է ուսուցման այնպիսի տեխնոլոգիաների ձևավորմանը, որոնց նպատակն է արդեն հայտնի գիտելիքների, հմտությունների և ունակությունների փոխանցումը: Կրթական գործընթացին ցուցաբերվող նման մոտեցումը խոչընդոտում է անձի ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը, անձնական ինքնուրույն դիրքորոշում ունենալը, ինչը բացասաբար է ազդում հասարակական և տնտեսական զարգացման վրա: Բացի դրանից, տեղեկատվության աճող ծավալը պահանջում է դրա ներկայացման բոլորովին նոր ձևեր և յուրացման նոր տեխնոլոգիաներ:

Ժամանակակից կրթական համակարգին ներկայացվող պահանջներն ընդհանուր առմամբ կարելի է ձևակերպել հետևյալ կերպ.

1) Խնդրահարույց իրավիճակին ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերող, արդիական խնդիրների լուծման համար ոչ միայն արդեն հայտնի ձևեր և մեթոդներ կիրառող, այլև նոր մոտեցումներ ու լուծումներ գտնող մասնագետների ձևավորում:

2) Ապագա մասնագետի անձնական և բարոյական որակների՝ պատասխանատվության, հանդուրժողականության, հաղորդակցվելու կարողության, կոլեկտիվում աշխատելու ունակության ձևավորում:

3) Նախնական տվյալների ինքնուրույն որոնման և մշակման, դրանք տեղեկատվության և գիտելիքների փոխակերպելու կարողության ձևավորում:

Ժամանակակից հասարակության մեջ տեղեկատվական հոսքի ծավալը և վերջինիս անկառավարելի լինելը ստիպում են կատարելագործել վերլուծման և տեղեկատվությունը գիտելիքի վերածելու հայտնի մոդելները: Դա անհնար է առանց տեղեկատվական տեխնոլոգիաների լայն կիրառման: Այդ առումով կրթական համակարգի հեռանկարային զարգացման համար տեղեկացված լինելը կարևորագույն խնդիր է: Ընդ որում առաջնակարգ խնդիր են ոչ՝ հաշվողական տեխնիկայի, ոչ՝ հեռահաղորդակցման ցանցերի, ոչ՝ էլ էլեկտրոնային ուսումնական ձեռնարկների առկայությունը.(թեպետ դրանք կարևոր բաղադրիչներ են), այլ կրթական գործընթացի սկզբունքայնորեն նոր մոդելների մշակումն ու ներդրումը, ինչը կներառի տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նվաճումները:

Որպես հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառման արդյունք կարող են դիտվել.

1) համակարգչային տեխնոլոգիաների օգտագործման և ուսուցման առավել ակտիվությունը,

2) ուսուցման անհատականացման հնարավորությունը,

3) տեղեկատվության մեծ ծավալները,

4) նյութի յուրացման արագությունը որոշելու հնարավորության ստեղծումը,

5) ուսուցման առավել հարմարավետ միջավայրի ստեղծումը,

6) խնդիրների բովանդակային կողմի վրա կենտրոնանալու հնարավորության ստեղծումը,

7) կրթության լրացուցիչ խթանումը,

8) տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին տիրապետող մասնագետների թվի մեծացումը:

Համակարգչային մեթոդները շատ արդյունավետ են որպես ավանդական ուսուցումը լրացնող միջոցներ: Նրանք արագացնում են յուրացումը, դրական տրամադրվածություն են առաջացնում առարկայի և ուսուցման գործընթացի նկատմամբ: Օնլայն ռեժիմով հասանելի ուսումնական նյութն ավելի մատչելի է, քան ավանդական դասախոսությունները լսարանում կամ ուսումնական գրականության հետ տարվող աշխատանքները ընթերցասրահում: Մուլտիմեդիա համակարգերն ապահովում են ձայնային և տեսապատկերների ավելի բարձր որակ, քան դասախոսությունների ժամանակ օգտագործվող սլայդները: Առավել ևս, նրանք թույլ են տալիս բազմիցս վերադառնալու առանձին կարևոր պահերին, ինչը ոչ միշտ է հնարավոր դասախոսության ժամանակ:

Եվ վերջապես՝ օնլայն ցանցերում ներկայացված դասընթացները հնարավորություն են տալիս սովորողներին նյութի ուսումնասիրման ընթացքում շփվելու միմյանց հետ, քննարկելու բարդ հարցերը, ընդգրկվելու «վիրտուալ դասարանների մեջ»:

Հեռավար ուսուցման շրջանակներում տեղեկատվությունը սովորողներին ներկայացվում է հետևյալ տեխնոլոգիաների միջոցով.

1) տպագրված նյութեր (ուսումնամեթոդական գրականության և առաջադրանքների հավաքածուներ),

2) նյութի առաքում համակարգչային ցանցերով (E-mail, համակարգչային կոնֆերանսներ),

3) օնլայն ռեժիմով բանավեճեր՝ օգտագործելով համակարգչային ցանցեր (գրավոր հաղորդագրությունների փոխանակում),

4) էլեկտրոնային նյութեր (համակարգչային ուսումնական միջոցներ, տվյալների բազա, գիտելիքների բանկ, էլեկտրոնային դասագրքեր),

5) տեսալսողական նյութեր,

6) հեռուստատեսային հաղորդումներ,

7) հեռուստատեսային հաղորդումներ կաբելային հեռուստատեսությամբ,

8) տեսակոնֆերանսներ՝ հեռախոսային հետադարձ կապ ունեցող հեռուստահաղորդման միջոցով (հեռուստադիտողը ուղիղ հեռարձակման ժամանակ հնարավորություն ունի զանգելու «թեժ գիծ» և տալու իր հարցերը),

9) երկկողմանի տեսակոնֆերանսներ՝ համակարգչային ցանցերի օգտագործմամբ,

10) երկկողմանի տեսակոնֆերանսներ՝ արբանյակային հեռուստակամուրջների օգտագործմամբ:

Անհրաժեշտ է նշել, որ առավել որակյալ ուսուցումը ապահովվում է «սովորող-դասախոս» օպերատիվ հետադարձ կապի առկայությամբ: Դա թույլ է տալիս օգտագործել ինտերակտիվ ուսուցման բարձր արդյունավետություն ունեցող մեթոդներ:

Ներկայումս ավանդական տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից բացի, ինչպիսիք են փոստը, ֆաքսը, հեռախոսը, որոնք նախկինում էլ օգտագործվել են տեղեկատվության փոխանակման ընթացքում, սկսում են լայնորեն կիրառվել՝

1) էլեկտրոնային փոստը,

2) ինտերնետը,

3) հեռակոնֆերանսները,

4) տեսակոնֆերանսները,

5) մուլտիմեդիա միջոցները:

Էլեկտրոնային փոստը (E-mail) տեղեկատվության պարզ և արագ հաղորդելու առավել հարմար միջոցներից է: Այն հնարավորություն է տալիս ստանալու, պահպանելու և ուղարկելու հաղորդագրություն ցանցում գտնվող գործընկերներին: Էլեկտրոնային փոստի օգնությամբ կարելի է գործնականում շատ արագ իրականացնել անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ ֆայլերի առաքումը:

Ուսուցման ընթացքում էլեկտրոնային փոստով կարելի է ուսումնական նյութն ուղարկել ինչպես մեկ, այնպես էլ շատ սովորողների՝ ապահովելով հակադարձ կապը ուսումնական հաստատության, խորհրդատու դասախոսի և սովորողների միջև:

Էլեկտրոնային նամակը ուղարկման համար նախատեսված տեքստային ֆայլ է: Այն բաղկացած է վերնագրից, որտեղ կա սովորողի կամ դասախոսի հասցեն և նամակի տեքստից (ուսումնասիրվող թեմայի հարցերը, նրանց պատասխանները, թեստերի կամ ինքնուրույն կատարվելիք ստուգողական առաջադրանքների պատասխանները):

Էլեկտրոնային փոստն ունի մեկ էական թերություն՝ այն ապահովում է միայն միակողմանի կապ: Երկկողմանի կապի համար պետք է հաղորդագրությունները մի քանի անգամ ուղարկել և ընդունել: Սակայն, լինելով էժան և մատչելի, էլեկտրոնային փոստը լայնորեն կիրառվում է հեռավար ուսուցման համակարգում:

Հայտնի է, որ **համացանցը (Internet)** ամենամեծ և ամենահզոր համակարգչային ցանցն է աշխարհում:

Համացանցը համախմբում է հսկայական թվով տարբեր հետազոտական և կրթական համակարգչային ցանցեր: Նա համախմբում է միլիոնավոր մարդկանց աշխարհի տարբեր

երկրներում: Գրեթե բոլոր երկրների ուսումնական հաստատությունները մուտք ունեն դեպի այդ ցանցը: Ինտերնետը թույլ է տալիս փոխանցել էլեկտրոնային փոստը, ապահովել մուտքը դեպի մեծ թվով տարբեր բնույթի հեռուստակոնֆերանսներ, կազմակերպել հեռուստակոնֆերանսներ՝ դասախոսների և սովորողների հետ տարբեր նախագծերի քննարկման համար, մուտք ունենալ դեպի տվյալների տարբեր բանկեր և բազաներ, էլեկտրոնային գրադարաններ, արխիվներ՝ ինչպես ասինխրոն, այնպես էլ օպերատիվ ռեժիմով:

Ուսումնական հաստատության Web-սերվերների միջոցով կարելի է ներկայացնել ուսումնական գործընթացի կազմակերպման համար անհրաժեշտ տվյալները (դասացուցակ, կոնսուլտացիաների գրաֆիկ և այլն), տեղեկություն տրամադրել ուսումնական առարկաների կառուցվածքի մասին, հղումներ կատարել օգտակար տեղեկատվական ռեսուրսներին (էլեկտրոնային գրադարաններ, կրթական պորտալներ և այլն):

Web-սերվերների միջոցով հեշտ է տարածել և ուսումնական նյութը, կազմակերպել խմբային աշխատանք ցանցում, հնարավորություն ստեղծել սովորողի համար ինտերակտիվ հաղորդակցվելու ուսումնական ծրագրերի հետ, ապահովել աշխատանքը ուսումնական հաստատության ներքին ցանցում:

Համացանցը գլոբալ հեռահաղորդակցային ցանց է, որը հնարավորություն է տալիս հաջողությամբ լուծելու հեռավար ուսուցման բոլոր խնդիրները:

Հեռակոնֆերանսը խմբային համագործակցության ակտիվ ձև է, որը թույլ է տալիս սովորողներին կազմակերպել հարցերի քննարկում և կարծիքների փոխանակում ինչպես միմյանց, այնպես էլ դասախոսների հետ: Հեռակոնֆերանսները կարող են տարածության վրա ուսումնական աշխատանքը իրականացման հիմք ծառայել: Դրանք տարբեր հարցերի հանրային քննարկման, կարծիքների փոխանակման հնարավորություն են տալիս և կանխում են սովորողների մեկուսացումը:

Հեռակոնֆերանսները կազմակերպվում են հետևյալ կերպ: Հատուկ սերվերի վրա պահպանվում են հաղորդագրություններ որոշակի թեմատիկայով: Սովորողները կարող են կարդալ և ուղարկել հաղորդագրություններ իրենց հետաքրքրող բաժնի մասին: Նյութերը պահվում են աշխատելու համար հարմար ձևով, որոնք կարելի է լրացնել, փոփոխել և պահպանել: Նրանք մատչելի են ցանկացած պահի՝ բավական տևական ժամանակահատվածում: Հեռակոնֆերանսները կարող են լինել առկա՝ «օնլայն» և հեռակա՝ «օֆլայն», որոնք թույլ են տալիս քննարկում կազմակերպել ժամանակի ռեալ ռեժիմով: Օգտատերերի ինտերակտիվ հաղորդակցությունը «օնլայն» ռեժիմով իրականացվում է IRC (Internet Relay Chat) համակարգի միջոցով, որն ապահովում է տեղեկատվության փոխանցման բավական բարձր արագություն: Այդ համակարգով աշխատելու դեպքում օգտատերը մոնիտորի էկրանի մի մասում տեսնում է ընտրված թեմայի վերաբերյալ անընդհատ ստացվող տեղեկությունը, իսկ մյուս մասում կարող է տեղադրել իր հաղորդագրությունները, որոնք անմիջապես հայտնվում են խմբի բոլոր մասնակիցների էկրանների վրա:

Այսպիսով՝ հեռակոնֆերանսները կարող են դառնալ մանկավարժական և հոգեբանական հզոր միջոցներ հեռավար ուսուցման համակարգում:

Տեսակոնֆերանսի էությունն այն է, որ ժամանակակից համակարգչային ցանցերի միջոցով կազմակերպվում են տեսակապի սեանսներ, որտեղ տեսակոնֆերանսի

մասնակիցները հնարավորություն ունեն իրական ժամանակի ռեժիմով փոխանակելու տեսա-լսողական տեղեկատվություն, ինչպես նաև տարբեր էլեկտրոնային փաստաթղթեր՝ ներառյալ տեքստեր, աղյուսակներ, գրաֆիկներ, համակարգչային անիմացիաներ, տեսանյութեր: Համակարգչին միացված փոքրիկ տեսախցիկների միջոցով կազմակերպվում են նաև տեսակոնֆերանսներ սեղանի շուրջ, որտեղ իրականացվում են անհատական կոնսուլտացիաներ, սեմինարներ և քննարկումներ՝ 4-5 անձից բաղկացած փոքր խմբերում: Այդպիսի տեսակոնֆերանսներ կազմակերպելու համար բարդ խնդիր չէ այլ քաղաքներում գտնվող ուսումնական սուլտացիոն կետերը կամ ուսումնական հաստատության ներկայացուցչությունները վերազինել մեկ կամ մի քանի համակարգիչներով: Սակայն մեծ լսարանների համար անհրաժեշտ է հզոր պրոյեկտոր և մեծ էկրան կամ համակարգչային մեծ մոնիտորներ:

Մուլտիմեդիան այն տեխնոլոգիաների համախումբն է, որոնք միավորում են տեղեկատվության արտացոլման տարբեր միջոցները՝ տեքստ, ձայն, գծագիր, ֆոտոնկար, գծանկար, տեսանյութ, անիմացիա, եռաչափ պատկեր: Մուլտիմեդիա տեխնոլոգիաների կիրառումը բազմապատկում է մանկավարժների հնարավորությունները՝ ուսումնական գործընթացը դարձնելով ավելի տեսողական, լրացուցիչ խթան հանդիսանալով սովորողների կողմից ուսումնական նյութը ուսումնասիրելու համար:

Ամենատարածված մուլտիմեդիա միջոցներն են անիմացիան և տեսանյութերը: Իրական կյանքից վերցված տեսանյութերը, որոնք տեղադրվում են ուսումնական նյութերում, հնարավորություն են տալիս լավագույնս ցուցադրելու կոնկրետ գործընթացները, երևույթները, գործողությունները և տեխնոլոգիաները:

VIII. ՀԵՌԱՎԱՐ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հեռավար ուսուցման կիրառման տնտեսագիտական արդյունավետությունը պետք է դիտարկել մի քանի տեսանկյունից՝ **համապետական, տարածքային, ճյուղային, կորպորատիվ, կրթական հաստատության, քաղաքացու:**

1) *Տնտեսագիտական արդյունավետությունը համապետական տեսանկյունից*

Հայտնի է, որ զարգացած և զարգացող երկրների հասուն բնակչության 30-40%-ն ունի կրթություն ստանալու պահանջ, ընդ որում, նրանց կեսից ավելին ցանկանում է ստանալ մասնագիտական, իսկ մնացածը՝ լրացուցիչ կրթություն: Հայաստանում գործող մասնագիտական կրթության ավանդական համակարգը նույնիսկ տեսականորեն ի վիճակի չէ բավարարելու բնակչության պահանջներն այդ ծավալով, ինչն էլ ստեղծում է կրթության մատչելիության խնդիր:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ զարգացած երկրներում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման պարագայում բարձրագույն կրթություն ունեցող բնակչության 15%-ն ստեղծում է ազգային համախառն արդյունքի 60%-ը: Այդ իմաստով գերխնդիր է դառնում բնակչության կրթվածության մակարդակի բարձրացումը, որի հաջողությունից է կախված ոչ միայն հասարակության զարգացումը, այլև երկրի անվտանգությունը: Հայաստանի Հանրապետությունում կրթությունը պետք է համահունչ լինի համաշխարհային կրթական հիմնական միտումների հետ և պետք է բավարարի հասարակության կրթական պահանջները: Հայաստանի կրթության համակարգում մեծ հակասություն կա կրթական

ծառայությունների առաջարկի և հասարակության պահանջների, ինչպես նաև աշխատանքի զարգացող շուկայի միջև ինչպես ծավալով, այնպես էլ ծառայությունների կառուցվածքով, ի վերջո՝ կրթության ոչ լիարժեք ֆինանսավորումով, որը բերում է կրթության որակի անկման:

Ավանդական համակարգն այդքան էլ չի նպաստում մասնագիտական գիտելիքների անընդհատ նորացմանը ողջ կյանքի ընթացքում: Այդ առումով ավելի սրությամբ է դրվում մեծահասակների կրթության խնդիրը, որոնք զբաղվածության և հեռավորության պատճառով հնարավորություն չունեն ուսումնական հաստատություններ հաճախելու:

Արտասահմանյան հետազոտողների տվյալներով, Ֆրանսիայում ուսանողների 9,2%-ը, Մեծ Բրիտանիայում՝ 16,7%-ը, ԱՄՆ-ում՝ 24%-ը, Շվեդիայում՝ 54,6%-ը ավելի մեծ են ավանդական ուսանողական տարիքից: Այս հարցի արդյունավետ լուծումը հեռավար ուսուցման ներդրումն է:

2) *Տնտեսական արդյունավետությունը տարածքային տեսանկյունից*

Այժմ տեղի են ունենում տարածքային զարգացման սոցիալ-տնտեսական, էներգետիկ, արդյունաբերական և ագրարային բաղադրիչների կառուցվածքի էական փոփոխություններ: Քանի որ կրթություն ստանալու ավանդական ձևերն աչքի են ընկնում են իրենց որոշակի պահպանողականությամբ, տարածքային կրթական հաստատությունները հնարավորություն չունեն օպերատիվ և համարժեք արձագանքելու այդ կառուցվածքային փոփոխություններին: Դա մի կողմից այլ տարածքներից մասնագետներ հրավիրելու անհրաժեշտություն է առաջացնում, մյուս կողմից՝ որոշակի մասնագիտություն ստանալ ցանկացողները գնում են ավելի մեծ գիտակրթական կենտրոններ՝ կտրվելով մշտական բնակավայրից և աշխատանքից: Առանձին դեպքերում դա հանգեցնում է կադրերի հոսքի: Կրթության իրականացումը հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների օգնությամբ թույլ է տալիս խուսափել այդ թերություններից:

3) *Տնտեսական արդյունավետությունը ճյուղային և կորպորատիվ տեսանկյունից*

Հեռավար կրթական բիզնես-ձրագրերը ԱՄՆ-ում կազմում են բոլոր հեռավար կրթական ձրագրերի 25%-ը: Այնպիսի ընկերություններ, ինչպիսիք են General Motors-ը, Ford-ը, Wal-Mart-ը, Federal Express-ը, իրենց անձնակազմի որակավորման բարձրացումը իրականացնում են մասնավոր կորպորատիվ կրթական ցանցերի միջոցով: Այդ նպատակների համար ներքին արբյանակային կրթական ցանցը օգտագործում է IBM կորպորացիան:

Ռուսաստանում մեծ կորպորացիաները («Գազպրոմ», նավթային ընկերություններ, «Սբերբանկ») աշխատակիցների որակավորման բարձրացումն իրականացնում են իրենց կրթական կենտրոններում, հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառմամբ՝ նվազեցնելով մասնագիտական կադրերի պատրաստման ծախսերը:

4) *Տնտեսական արդյունավետությունը կրթական հաստատության տեսանկյունից*

Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառումը կրթական գործընթացում և հեռավար ուսուցման ներդրումը կրթական հաստատության զարգացման և արդյունավետ գործունեության անհրաժեշտ պայման է: Դրա հետ են կապված վճարովի համակարգում սովորողների թվի աճը, հաստատության լրացուցիչ ֆինանսավորում ստանալու հնարավորությունը, ինչն էլ հանգեցնում է ուսումնալաբորատոր բազայի հարստացման, պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնա-օժանդակ անձնակազմի

աշխատավարձի բարձրացման, ժամանակակից ուսումնամեթոդական համալիրների ստեղծման:

5) Տնտեսական արդյունավետությունը քաղաքացու համար

Կրթական ծառայությունների շուկայի զարգացման առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ նրա հիմնական օգտատերերը մարդիկ են, որոնք աշխատում են տնտեսության տարբեր ոլորտներում և կարիք ունեն լրացուցիչ լուրջ գիտելիքների՝ տարբեր մասնագիտություններով և ուղղություններով: Ուստի այդպիսի անձանց համար անհրաժեշտ է կազմակերպել ուսուցում առանց աշխատանքից կտրվելու: Առաջնահերթ են դառնում երկրորդ բարձրագույն և լրացուցիչ կրթական ծրագրի լայնորեն ներդրման խնդիրները՝ հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառմամբ:

Կրթական ծառայությունների ժամանակակից շուկայի բոլոր վերը նշված առանձնահատկությունները ինչպես բազմաթիվ երկրներում, այնպես էլ Հայաստանում բուհերին հարկադրում են որոնել և զարգացնել նոր կրթական տեխնոլոգիաներ: Հենց հեռավար ուսուցումն է, որ կարող է հաղթահարել նոր կրթություն ստանալուն խոչընդոտող բազում հանգամանքներ (տարիքը, ընտանեկան վիճակը, զբաղվածությունը աշխատավայրում, բնակավայրի հեռավորությունը և այլն):

Հեռավար ուսուցման ժամանակ ինտերնետ տեխնոլոգիաների լայն ծավալով կիրառումը չի ենթադրում հատուկ սարքավորումներով ուսումնական տարածքների առկայություն: Բոլոր պարապմունքները, ընթացիկ ստուգումը և միջանկյալ ատեստավորումն իրականացնելու համար բավարար է համակարգչային լսարանների առկայությունը ինտերնետ մուտքով:

Այժմ աշխարհի ճանաչված համալսարանների դիպլոմ ստանալու համար բավական է տիրապետել օտար լեզվի (որպես կանոն՝ անգլերենի), ունենալ մուտք դեպի ինտերնետ և որոշակի (ոչ մեծ) գումար:

Հեռավար ուսուցման կենտրոններ են ստեղծվել աշխարհի շատ բուհերում, իսկ այն երկրներում, որտեղ զարգացած է հեռավար ուսուցման ձևը, այդ շուկայի եկամուտը գնահատվում է միլիարդավոր դոլարներով:

Սակայն պետք է ընդունել, որ ինտերակտիվ օգտագործման որակյալ ուսումնական նյութերի մշակումը և ներդրումը չափազանց ծավալուն և թանկ գործընթաց է, որը անհասանելի է դասախոսների մեծ մասի համար և ոչ բոլոր համալսարանները կարող են մասնակցել այդ գործընթացին առանց կառավարության կամ այլ ֆինանսական աջակցության:

Ժամանակակից կրթական տեխնոլոգիաների և շուկայական հարաբերությունների զարգացման հետևանքով ձևավորվում են տնտեսական նորարարություններ նաև կրթության ոլորտում.

- 1) պետական ֆինանսավորման նոր կառուցակարգեր,
- 2) կրթության ֆինանսավորման նոր աղբյուրների բացահայտում,
- 3) ուսանողական ինքնաֆինանսավորում,
- 4) ձեռնարկությունների կողմից ֆինանսավորման նոր կառուցակարգեր,
- 5) կրթության ոլորտում աշխատանքի վարձատրման նոր կառուցակարգեր,
- 6) կրթական համակարգում ներդրումների հարկային խթանում,

7) տնտեսման կառուցակարգեր՝ պայմանավորված կրթական գործունեության ծավալներով:

IX. Հեռավար ուսուցումը՝ որդես սովորողների կրթական ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՆ

Ավանդական կրթությունն այսօր աշխարհի բոլոր երկրներում այս կամ այն չափով ճգնաժամ է ապրում: Դրա պատճառներից են կրթության ոչ մատչելիությունը, պահպանողականությունը, սահմանափակվածությունը, իներցիոն բնույթը և այլն: Ուսուցման դասական մոդելը խոչընդոտ է դառնում կրթության հետագա զարգացման համար: Ժամանակակից մարդու գիտելիքների պահանջը բավարարելու համար անհրաժեշտ է այն անընդհատ ավելացնել, ինչի համար պետք է նրան սովորեցնել կողմնորոշվել այսօրվա հագեցած տեղեկատվական-կրթական միջավայրում: Դրա համար պետք է ստեղծել պայմաններ և նախադրյալներ անընդհատ ինքնակրթության համար:

Կրթության զարգացման, նրա մատչելիության ապահովման համար հեռանկարային ուղղություն է համարվում հեռավար ուսուցման մոդելը:

Հեռավար ուսուցում իրականացնող առանձին երկրներում կատարված ուսումնասիրությունների (հարցումների) արդյունքները ցույց են տալիս, որ հեռավար ուսուցման պայմաններում հիմնականում իրագործվում են հետևյալ պահանջները.

1) ակադեմիական շարժունություն – հարցման մասնակիցների 71%-ը ուսուցման այդ մոդելի առավելության հիմնական պատճառը համարել է ուսուցման ճկուն գրաֆիկի հնարավորությունը,

2) ուսուցման ֆինանսական մատչելիություն – հարցման մասնակիցների 76%-ը կարևոր է համարել մատչելիությունը,

3) մրցութային ընդունելության և տարիքային ցենզի (սահմանափակման) բացակայություն – ըստ հարցումների՝ 96%-ը դրական է համարում հեռավար ուսուցման ընդունելության անցումային համակարգի ոչ այդքան կոշտ լինելը,

4) ուսումնական նյութի կատարելագործում և բարեփոխում – հեռավար ուսուցմամբ սովորողների 72%-ն է բավարարված ուսումնական գործընթացի նյութատեխնիկական և ուսումնամեթոդական ապահովմամբ, իսկ ավանդական ուսուցմամբ սովորողների՝ 31%-ը:

Գիտնականներն այսօր աշխատում են ստեղծել հեռավար ուսուցման այնպիսի համակարգ, որը մի կողմից կձաճկի կրթության ավանդական մոդելի թերությունները, մյուս կողմից կկողմնորոշի ապագա կրթության ուղղությունները:

Այդ նպատակին հասնելու համար ակնկալվում է հետևյալ հետազոտական խնդիրների լուծումը.

1) հեռավար ուսուցման տեսական մեթոդաբանական հիմքերի վերլուծություն,

2) սովորողների՝ հեռավար ձևով կրթություն ստանալու պահանջների գնահատում,

3) հեռավար ուսուցման զարգացման կառավարման տեխնոլոգիաների մշակում՝ ելնելով կրթության կառավարման գոյություն ունեցող կառուցակարգերից և սովորողների պահանջներից:

Այսօր բարձրագույն կրթությունը բարեփոխումների շրջան է ապրում, առաջին հերթին պայմանավորված հասարակության ինֆորմատիզացման հետ: Այդ բարեփոխումներն ունեն

տարբեր բնույթ, որոնք արտացոլում են ազգային և տարածքային առանձնահատկությունները: Սակայն աշխարհի բոլոր երկրներում հիմնական միտումը համարվում է կրթական կառուցվածքների՝ ծրագրերի և ուսուցման ձևերի բազմազանեցումը: Գործնականում զարգացման այդ միտումների իրագործման հիմնական ուղղությունը մնում է հեռավար ուսուցումը:

Սովորողների համար հեռավար ուսուցումից օգտվելու դժվարության օբյեկտիվ պատճառներից մեկը նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոչ բավարար տիրապետումն է: Շատ համայնքներում խնդիր է համարվում սովորողների ինչպես մինչբուհական ոչ բավարար պատրաստվածությունը համակարգչային գիտելիքների առումով, այնպես էլ մուտքը դեպի տեղեկատվական կրթական ռեսուրսներ, առաջին հերթին՝ համացանց: Այս դժվարությունների հաղթահարումը համայնքներում կբերի հեռավար ուսուցման աճող պահանջի և դրա հետագա զարգացման: Ուստի առաջին հերթին զինել կրթական հաստատությունները հարկավոր է ժամանակակից հաշվիչ տեխնիկայով, որը հեռավար ուսուցման գործընթացի իրականացման համար հիմնախնդիր է: Այդ հիմքի վրա է ստեղծվում վիրտուալ կրթական միջավայրը, իսկ դրա բացակայությունը կամ ոչ բավարար լինելը անհնարին է դարձնում ժամանակի պահանջներին համապատասխան կրթական գործընթացի իրականացումը:

Հեռավար ուսուցման ձևի արդյունավետ զարգացման համար խոչընդոտ է նաև բարձր որակավորում ունեցող պրոֆեսորադասախոսական կադրերի պակասը: Հեռավար ուսուցման արդյունավետությունը ուղղակիորեն պայմանավորված է այն դասախոսների պատրաստվածությամբ, որոնք իրականացնում են ուսումնական գործընթացը: Նրանք պետք է լինեն բազմակողմանի պատրաստված, ժամանակակից մանկավարժական և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին տիրապետող, նոր ուսումնախմայական ցանցային միջավայրում աշխատելու հոգեբանորեն պատրաստ մասնագետներ: Այս առումով անհրաժեշտ է նաև դասախոսների համար մշակել ուսումնամեթոդական նյութեր և ձեռնարկներ՝ հեռավար ուսուցման առանձնահատկություններին համապատասխան, ինչն իր հերթին տվյալ համակարգի հաջող ներդրման և իրականացման պայմաններից է:

X. ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԵՎ ՀԵՏԲՈՒՀԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՌԱՎԱՐ (ԴԻՍԱՆՑԻՈՆ) ՁԵՎՈՎ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

Հեռավար ուսուցման նպատակն է հնարավորություն ընձեռել սովորողներին, գտնվելով իրենց բնակավայրերում կամ ժամանակավոր գտնվելու վայրում, յուրացնելու բարձրագույն կրթության հիմնական և լրացուցիչ կրթական ծրագրեր համապատասխան կրթական հաստատություններում:

Մասնագետների պատրաստման կամ որակավորման բարձրացման գործընթացը ուսումնական հաստատությունը կարող է իրականացնել ինքնուրույն կամ իր առանձնացված ստորաբաժանումների (մասնաճյուղերի և ներկայացուցչությունների) միջոցով:

Աշխատավայրում կամ բնակության վայրում հեռավար ձևով սովորող ուսանողների կրթական ծրագրերի յուրացմանն օժանդակելու նպատակով ուսումնական հաստատությունը գիտամանկավարժական հիմնական հաստիքային աշխատողների

միջոցով իրավասու է կազմակերպելու խորհրդատվություն, առաջադիմության ընթացիկ հաշվառում, միջանկյալ ատեստավորում՝ օգտագործելով նաև ներկայացուցչությունների ուսումնանյութական բազայի հնարավորությունները:

Ուսումնական հաստատությունների կողմից կրթական ծրագիրը հեռավար ուսուցմամբ համարվում է իրականացված, եթե ուսումնական պլանով նախատեսված ժամաքանակի (կրեդիտների) 70%-ը սովորողները յուրացնում են հեռավար կրթական տեխնոլոգիաների (այսուհետ՝ ՀԿՏ) միջոցով: Ընդ որում, մասնագիտական կրթական ծրագրերի ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական, մաթեմատիկական և ընդհանուր բնագիտական դասընթացների առնվազն 80%-ն է իրականացվում ՀԿՏ-ի միջոցով:

Հեռավար ուսուցման գործընթացի ապահովման նպատակով տեղեկատվական ավանդական ռեսուրսների հետ միասին օգտագործվում են նաև հետևյալ միջոցները.

- 1) հատուկ մասնագիտական դասագրքեր՝ մուլտիմեդիայի ուղեկցությամբ,
- 2) էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական համալիրներ,
- 3) էլեկտրոնային դասագրքեր, ուսումնական ձեռնարկներ,
- 4) թրեյնինգային համակարգչային ծրագրեր,
- 5) համակարգչային լաբորատոր պրակտիկումներ,
- 6) ստուգող-թեստավորող համալիրներ,
- 7) ուսումնական տեսաֆիլմեր, ներկայացումներ,
- 8) ձայնագրություններ,
- 9) հեռահաղորդակցության կապի միջոցներով հաղորդման այլ նյութեր:

Ուսումնական գործընթացում որպես տեղեկատվության հիմնական ռեսուրսներ օգտագործվում են հեռավար ուսուցման մեթոդաբանորեն մշակված տվյալների տեղեկատվական բազաներ, որոնք ապահովում են կիրառման պահին պահանջվող մակարդակը և իրենց ծավալով ու բովանդակությամբ համապատասխանում են հիմնական կրթական ծրագրերի պետական կրթական չափորոշիչների կամ լրացուցիչ կրթական ծրագրերի պահանջներին:

Հեռավար կրթության տվյալների բազան ընդգրկում է հիմնական ուսումնական և ուսումնամեթոդական գրականության ֆոնդը տարբեր տիպի կրիչների վրա:

Հեռավար ուսուցման ժամանակ ուսումնական հաստատությունը յուրաքանչյուր ուսանողի համար ապահովում է հեռավար ուսուցման միջոցների և հիմնական տեղեկատվական ռեսուրսների հասանելի լինելը՝ համապատասխան կրթական ծրագրի կամ դրա մասի յուրացման համար ուսումնական պլանով նախատեսված անհրաժեշտ ժամաքանակի ծավալին համապատասխան:

Հեռավար ուսուցման ժամանակ ուսումնական հաստատությունն ուսանողներին ցուցաբերում է գիտական և ուսումնամեթոդական օգնություն բարձրորակ դասախոսների միջոցով՝ հեռահաղորդակցության միջոցների կիրառմամբ:

Սովորողների ընթացիկ վերահսկողությունը և միջանկյալ ատեստավորումն ուսումնական հաստատության կողմից իրականացվում է ավանդական մեթոդներով կամ էլեկտրոնային միջոցների կիրառմամբ (էլեկտրոնային թեստավորում)՝ ապահովելով ուսանողների անձի նույնականացումը: Շրջանավարտների պարտադիր ամփոփիչ ատեստավորումն իրականացվում է ավանդական մեթոդներով:

Հեռավար ուսուցում իրականացնող դասավանդողների անձնակազմը կարող է բաղկացած լինել.

1) կրթական հաստատության պրոֆեսորադասախոսական համակազմից,

2) տարբեր բնակավայրերում բնակվող, հեռահաղորդակցության կազմակերպչական և մեթոդական միջոցներով միավորված դասավանդողներից,

3) անկախ բնակության վայրից՝ մասնաճյուղերում և ներկայացուցչություններում կրթական գործընթաց վարող, ինչպես նաև հեռավար ուսուցման ձևով խորհրդատվություն, առաջադիմության ընթացիկ հաշվառում և միջանկյալ ատեստավորում իրականացնող դասավանդողներից, որոնք կիրառում են հեռահաղորդակցության և այլ միջոցներ:

Կրթական հաստատությանը հեռավար ձևով ուսուցում իրականացնելու թույլտվություն տրվում է կրթության պետական կառավարման լիազոր մարմնի կողմից, եթե հաստատությունը բավարարում է հետևյալ հիմնական պահանջները.

1) յուրաքանչյուր ուսումնական առարկայի համար առկա են էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական համալիրներ կամ հատուկ քեյսեր,

2) առկա է կրթական գործընթացի վարչարարությունն ամբողջությամբ ապահովող փաստաթղթաշրջանառության (այդ թվում՝ էլեկտրոնային) հատուկ կորպորատիվ տեղեկատվական համակարգը,

3) առկա են նոր կրթական-տեղեկատվական միջավայրում աշխատելու համար վերապատրաստված դասավանդողներ,

4) առկա են ուսումնառողների գիտելիքների ստուգման հատուկ ձևեր (այդ թվում՝ էլեկտրոնային),

5) առկա են հեռահաղորդակցության հատուկ սարքավորումներով կահավորված տարածքներ, որոնք հնարավորություն են ընձեռում բոլոր առարկաների և դասընթացների գծով ուսումնառությունը կազմակերպելու պետական կրթական չափորոշիչների պահանջներին համապատասխան,

6) այլ պահանջներ, որոնք նախատեսվելու են լիցենզավորման կարգերում:

Կրթական հաստատությունը հեռավար ուսուցմամբ սովորողների ընդունելությունը, ինչպես նաև նրանց փոխադրումը, տեղափոխումը, հեռացումը և վերականգնումն իրականացնում է ուսուցման տվյալ ձևի համար ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Ուսումնական պլաններով նախատեսված լաբորատոր և գործնական պարապմունքների իրականացման նպատակով ուսումնական հաստատությունը սովորողներին ընձեռում է այդ պարապմունքներին մասնակցելու իրական կամ վիրտուալ հնարավորություններ:

Ուսումնական հաստատությունն ապահովում է պետական կրթական չափորոշիչներով նախատեսված ուսումնական և արտադրական պրակտիկաների անցկացման հնարավորությունը: Ուսումնական պրակտիկան սովորողները կարող են անցկացնել ինչպես ավանդական, այնպես էլ հեռավար տեխնոլոգիաների օգտագործումով, իսկ արտադրական պրակտիկան (ներառյալ տեխնոլոգիական և նախադիպլոմային), որպես կանոն՝ ավանդական եղանակով:

Ուսումնական հաստատությունները կազմակերպում են պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնաօժանդակ կազմի մասնագիտական վերապատրաստում կամ որակավորման բարձրացում՝ նոր տեղեկատվական-կրթական միջավայրում դասավանդելու և հեռավար ուսուցման տեխնոլոգիաների հետ աշխատելու համար:

Օգտագործվող հեռավար կրթական տեխնոլոգիաների առանձնահատկություններից ելնելով՝ ուսումնական հաստատությունը պետք է ապահովված լինի համապատասխան սարքավորումներով:

Ուսումնական հաստատությունում հեռավար ուսուցմամբ սովորողների առավելագույն թիվը սահմանվում է հաստատությանը տրված լիցենզիայով՝ կախված կիրառվող հեռավար կրթական տեխնոլոգիաների հնարավորություններից:

Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիական միջոցներ կիրառելիս անհրաժեշտ է ունենալ ուսումնամեթոդական համալիր: Ուսումնամեթոդական համալիրի բաղադրիչներ են ծրագրերը, ուսումնական և ուսումնաօժանդակ նյութերը (դասագիրք, քրեստոմատիա, բառարան, ցուցադրական նյութեր) և թեստերը:

Հիմնական կրթական ծրագրերով սահմանվում են մասնագետի պատրաստման պահանջները՝ պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան: Ուսումնական հաստատությունը դրանց հիման վրա մշակում է առարկայական ծրագրեր, որտեղ սահմանվում են առարկաների (դասընթացների, մոդուլների) բովանդակությունը, ծավալը, ուսանողների կողմից դրանց յուրացման որակի ապահովման պայմանները և գիտելիքների ստուգման ու վերահսկման ձևերը:

Դասագիրքը (ծեռնարկը) ներկայացնում է ծրագրի պահանջներին համապատասխանող գիտելիքներ:

Քրեստոմատիայի միջոցով ուսանողները ծանոթանում են գիտության տարբեր բնագավառներում նշանակալից ավանդ ունեցող գիտնականների ձեռքբերումներին:

Բառարանի օգնությամբ ուսանողները ծրագրի թեմաներն ու քրեստոմատիան ուսումնասիրելիս ծանոթանում են անհրաժեշտ սահմանումներին և բացատրական նյութերին:

Ցուցադրական նյութեր են սխեմաները, գծանկարները, աղյուսակները, կինո-ֆոտո-աուդիո և այլ նյութերը, որոնք ամրապնդում են ստացած տեսական և գործնական գիտելիքները:

Ծրագրի կոնկրետ պահանջները արտացոլված են թեստային առաջադրանքներում: Դրանք ունեն երկու հիմնական գործառույթներ՝ հսկիչ և խթանիչ: Դրանցից առաջինն արտաքին հսկողության ձևն է, որի օգնությամբ որոշվում է յուրացված գիտելիքների մակարդակը, երկրորդը՝ ինքնավերահսկողության ձևը, որի օգնությամբ ուսանողը հայտնաբերում և շտկում է սեփական գիտելիքների բացթողումները: